Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaostolle

Suomen Olympiakomitean lausunto koskien hallituksen esitystä HE 146/2020 vp eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

VIITE: *Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston lausuntopyyntö 23.10.2020, HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021*

TEEMA: *Liikunnan rahoituksen riittävyys, erityiset kipupisteet. Miten edistetään koko väestön liikunnan edistämistä ja vähennetään liikkumattomuuden kustannuksia. Nuorten urheilijoiden toimeentulo.*

Suomen Olympiakomitea lausuu otsikkoasiassa:

1 Liikunnan rahoituksen riittävyys, erityiset kipupisteet

Valtion 150 miljoonan euron liikuntabudjetilla luodaan liikunnan ja urheilun edellytyksiä rahoittamalla muun muassa liikunnan olosuhteita, liikunnan kansalaisjärjestöjä, huippu-urheilua ja seuratoimintaa. Liikuntabudjetti katetaan käytännössä kokonaan rahapelitoiminnan tuotoilla, mikä on suurin kipupiste liikunnan rahoituksessa.

Syksyn budjettiriihessä saatiin myönteinen päätös valtion vuoden 2021 liikuntabudjetin osalta: 40 miljoonan euron leikkaus peruttiin. Rahoitusongelmat eivät ole kuitenkaan ohi: haasteet siirtyivät vuoteen 2022. Rahapelitoiminnan tuottojen mahdollinen lasku on tähän mennessä päätetty kompensoida vasta vuoden 2021 osalta.

Liikunnan ja urheilun kansalaisjärjestötoiminta on miljardiluokan kokonaisuus, joka tuottaa merkittäviä kansanterveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia kaikille suomalaisille. UKK-instituutin koordinoiman selvityksen mukaan liikkumattomuuden vuosittaiset yhteiskunnalliset kustannukset ovat vähintään 3 miljardia. Lähes 80 % suomalaisista pitää huippu-urheilumenestystä tärkeänä.

Urheiluseuratoiminnassa on mukana noin 400 000 vapaaehtoistyöntekijää lähes 10 000 seurassa. Seuratoiminta liikuttaa yli miljoonaa suomalaista. Kansalaisjärjestöjen osuus valtion liikuntabudjetista on noin 45 m€. Kysymyksessä on yhteiskunnan kannalta erinomaisen merkityksellinen toiminta, jonka valtionrahoituksen turvaamiseen löytyy erittäin painavat syyt.

➔ *Huomioiden liikunnan ja urheilun valtava yhteiskunnallinen merkitys suomalaisten henkiselle, fyysiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille on erittäin perusteltua jatkaa kompensaatiota jatkossakin. Yhteisölliselle kansalaisjärjestötoimintaan nojaavalle mallille vaihtoehtoiset kansalaisten liikuttamisen ratkaisut ovat huomattavasti kalliimpia kuin nykyinen malli.*

2 Miten edistetään koko väestön liikunnan edistämistä ja vähennetään liikkumattomuuden kustannuksia

Merkittävä osa väestöä liikkuu terveytensä kannalta liian vähän ja yhä useampi istuu päivästä suuren osan[1]. Tästä aiheutuu paitsi miljardiluokan kansantaloudellisia ja -terveydellisiä ongelmia myös monenlaista inhimillistä haittaa. Varsinaisen liikunnan harrastamisen ohella oleellista on kaikenlainen kevyt liikuskelu ja paikallaanolon tauottaminen sekä sosiaaliset kohtaamiset. Sekä hallitusohjelma että liikuntapoliittinen selonteko painottavat liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden lisääntymisen merkitystä kaikissa ikä- ja väestöryhmissä.

➔ *Koko väestön liikunnan edistämiseksi ja liikkumattomuuden kustannusten vähentämiseksi tarvitaan paitsi valtion liikuntatoimen määrärahoja ja niillä rahoitettavia toimia myös usean muun eri hallinnonalan toimenpiteitä ja rahoitusta sekä yhteistyötä hallintorajojen yli.*

Tätä taustaa vasten haluamme nostaa esille seuraavat näkökohdat tarkasteltaessa rahoituksen riittävyyttä koko väestön liikkumisen edistämiseksi:

1. Valtion talousarvioesityksessä vuodelle 2021 **liikunnallisen elämäntavan edistämisen määräraha** laskisi yli 2 milj. euroa, mikä vastaa noin neljännestä vuoteen 2020 verrattuna. Tätä voidaan toteutuessaan pitää erittäin haitallisena kehityksenä, koska määrärahasta rahoitetaan Liikkuvat-ohjelmia sekä liikunnallista elämäntapaa edistäviä kehittämishankkeita. Esitämme samoin kuin Valtion liikuntaneuvosto 20.10.2020 julkaisemassaan lausunnossaan, että liikunnallisen elämäntavan määrärahaa ei leikata.

   Haluamme painottaa, että Liikkuvat -ohjelmien valtakunnallisen ja paikallisen toteuttamisen mahdollistava rahoitus on turvattava pitkäjänteisesti, koska ohjelmat koskettavat laajasti väestöä varhaiskasvatuksesta ikäihmisiin ja perheisiin, edistävät liikkumista arjessa sekä niissä toimintaympäristöissä, joissa suuri osa ikäluokista tavoitetaan (esim. varhaiskasvatus, koulut, oppilaitokset ja työpaikat) ja kohdistavat toimenpiteitä asioihin, joilla on iso vaikutus erityisesti liian vähäisesti liikkuvien kannalta (esim. liikkuminen välimatkoilla ja päivän aikana, liikuntaneuvonnan palveluketjut). Ohjelmiin ja niitä toteuttaviin hankkeisiin kiinnittyy kuntien lisäksi myös suuri määrä kolmannen sektorin toimijoita, jotka osaltaan tarjoavat liikkumisen mahdollisuuksia ja osaamistaan koko väestön liikuttamiseen.

2. **Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan sekä liikuntapaikkarakentamisen avustamiseen** ovat tärkeitä koko väestön liikunnan edistämiseksi. Erityisen merkittäviä ovat lähiliikuntapaikat ja muut isoja ihmismääriä liikuttavat, helposti saavutettavat liikuntapaikat ja ulkoilumahdollisuudet.

   Samoin **järjestöjen, seurojen ja yhdistysten toimintaedellytysten varmistaminen** on aivan oleellista. Ne ovat keskeisiä kaikenikäisten harrastusmahdollisuuksien kannalta, ja ne tarjoavat matalan kynnyksen liikunnan mahdollisuuksia myös liikuntaneuvonnan palveluketjujen osana. Etenkin aikuisväestön liikkumattomuus aiheuttaa suuria terveyshaittoja ja mittavia taloudellisia menetyksiä. Siksi esitämme, että seuratuki voisi jatkossa kohdistua koko elämänkulkuun.

   Pidämme tärkeänä, että edellä mainittujen kohteiden avustustaso voidaan vähintäänkin säilyttää liikuntatoimen määrärahoissa vuoden 2021 talousarviossa. Vuodesta 2022 alkaen lakisääteiset valtionosuudet tulee siirtää yleiskatteellisista budjettivaroista rahoitettaviksi.

3. **Kävely ja pyöräily** ovat paljon harrastettuja, erittäin hyödyllisiä ja kustannustehokkaita liikkumismuotoja niin arjen fyysisen aktiivisuuden lisäämisen ja terveyshyötyjen saavuttamisen kuin liikennepäästöjen vähentämisen kannalta. Asian merkitys on vain korostunut koronapandemian myötä.

---

[1] Husu P, Sievänen H, Tokola K, Suni J, Vähä-Ypyä H, Mänttäri A, Vasankari T. 2018. Suomalaisten objektiivisesti mitattu fyysinen aktiivisuus, paikallaanolo ja fyysinen kunto. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:30.

Toimiva ja turvallinen infrastruktuuri vaikuttaa merkittävästi siihen, minkä liikkumismuodon ihminen valitsee. Liikenne- ja viestintäministeriön 2018 julkaisemassa kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmassa[2] on tavoitteena nostaa kävely- ja pyörämatkojen määrää 30 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Osana kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmaa toteutetaan valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Ohjelman toteutumisen edellytykset tulee turvata myös jatkossa.

4. **Muiden hallinnonalojen** osalta haluamme kiinnittää huomiota myös siihen, että yhä enemmän suosiota saavuttaneen ulkoilun ja luonnon virkistyskäytön taloudelliset edellytykset turvataan myös tulevina vuosina, samoin sosiaali- ja terveyspuolen erilaiset määrärahat ja avustukset, joissa fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistäminen ovat osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä.

3 Nuorten urheilijoiden toimeentulo

Nuorten huipulle pyrkivien urheilijoiden päivittäinen toimeentulo tulee turvata siten, että nuoret voivat keskittyä täysipainoisesti urheilemiseen ja hoitaa sen ohella myös opiskelun. Nuorten toimeentuloon liittyvissä kysymyksissä on huomioitava suomalainen kaksoisuramalli, jossa urheilija pystyy joustavasti yhdistämään urheilun ja opiskelun, tavoittelemaan urheilun ammattilaisuutta sekä hoitamaan urasiirtymän urheilu-uralta seuraavalle työuralle.

Urheiluakatemioiden rahoitusta tulee nostaa. Urheiluakatemiatoiminnan kautta rahoitetaan nuorten urheilijoiden tarvitsemaa urheilun asiantuntijatoimintaa sekä valmentautumisen kustannuksia ja näillä on välitön vaikutus nuorten urheilijoiden toimivan arjen rakentumisessa sekä välillinen vaikutus välttämättömien kustannusten kompensoinnissa.

Urheilijoiden Ammatinedistämissäätiön (URA) tarkoituksena on edistää urheilijoiden ammattiin valmistumista ja pyrkiä turvaamaan aktiiviuransa päättäneiden urheilijoiden koulutus. Tarkoitustaan säätiö toteuttaa jakamalla vuosittain opiskeluapurahoja kansainväliseen menestykseen tähtäävien tai aktiiviuransa jo päättäneiden huippu-urheilijoiden ammattiin valmistavaan ja tutkintoon tähtäävään opiskeluun. Opiskeluapurahaa on vuosittain saanut toistasataa urheilijaa. Säätiölle budjetoitua jaettavaa apurahaa olisi syytä nostaa merkittävästi nykyisestä urheilijoiden sosioekonomisen aseman parantamiseksi.

Myös nuoret urheilijat pääsevät osalliseksi opetus- ja kulttuuriministeriön verottomista urheilija-apurahoista. Lisäämällä vuosittain jaettavia määriä, pystyttäisiin kulloisenkin tilanteen mukaan apuraha ulottamaan laajempaan joukkoon tai keskittämään suurempia summia terävämmin kaikkein eniten menestyspotentiaalia omaaviin yksilöihin.

Nuorten urheilijoiden toimeentuloon vaikuttaa verottoman urheilija-apurahan ottaminen huomioon tulona laskettaessa oikeutta joihinkin sosiaalietuuksiin (mm. varusmiesavustus). Veroton urheilija-apuraha ei saisi vaikuttaa muihin etuihin, koska apurahalla kustannetaan urheilemisesta syntyviä ylimääräisiä kuluja ja urheilevan nuoren toimeentulotarpeet ovat muilta osin aivan samat kuin muillakin nuorilla.

Työvoimaviranomaiset ovat tulkinneet urheilun harjoittelemisen ja kilpailemisen olevan työttömyysturvalaissa mainittua niin kutsuttua omaa työtä, joka on automaattisesti työn vastaanottamisen este ja joka vie oikeuden työttömyysetuuksiin. Tämä merkittävästi urheilijan toimeentulomahdollisuuksia supistava tulkinta on muutettava ja arvio työttömän halusta ottaa työtä vastaan on perustuttava yksittäistapauksen faktoihin.

Olympiarahastoon kerättyjen rahojen tuotoilla tuetaan nuorten urheilijoiden tietä huipulle. Valtio on lupautunut pääomittamaan rahastoa yhteensä 20 miljoonan vastinrahalla, jos rahasto kerää vastaavan

[2] Jääskeläinen, S. (toim.) 2018. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelma. Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 5/2018.

summan. Valtion pääomitus tapahtuu 4 miljoonan erissä sitä mukaa kun rahasto on kerännyt vastaavan summan. Yhteiskunnassa on selkeästi havaittavissa lahjoitushalun lisääntyminen myös urheilulle, mutta ensimmäisen 4 miljoonan vastinrahakelpoisen summan kerääminen vie koronaepidemiasta johtuen aikaa.

➔ *Jotta rahastomekanismi saataisiin nopeammin tuottamaan etua nuorille urheilijoille, Suomen Olympiakomitea esittää, että vastinrahakelpoiseksi eräksi muutettaisiin 2 miljoonaa euroa.*

Helsingissä 3.11.2020

Mikko Salonen
toimitusjohtaja
Suomen Olympiakomitea